

239/25

1850.00

CASTIGLIONE

Ad Secretiss Britanniae Regem

with Castiglione, Montefeltro and Englisharms
Italy, early XVI cent.

Nº 194

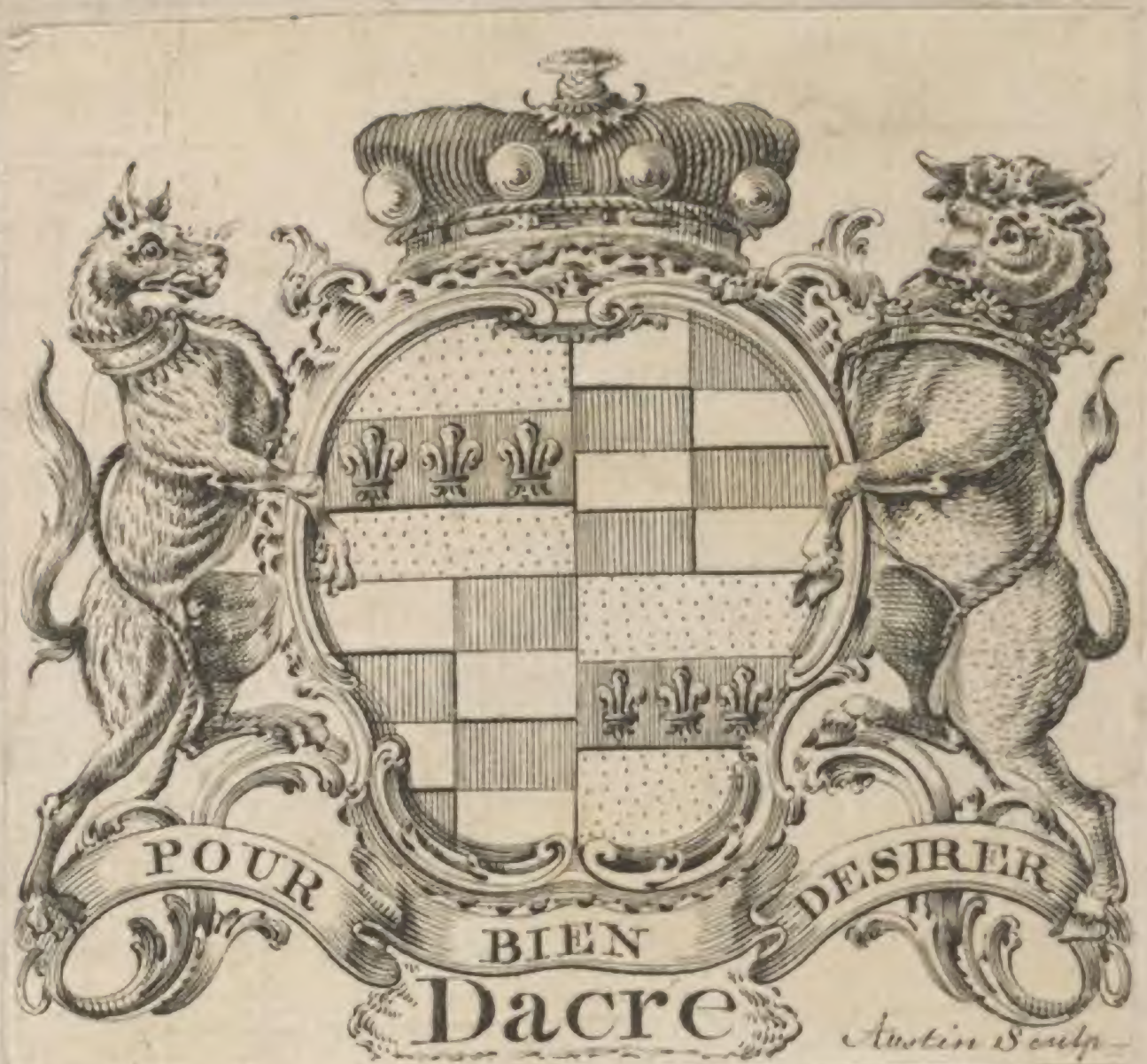
1838

Castiglione

1506

Arms of Henry VII

q 239/25

4
38
arm

B=b *Gus*
Nit
Q:4

and issue
of the

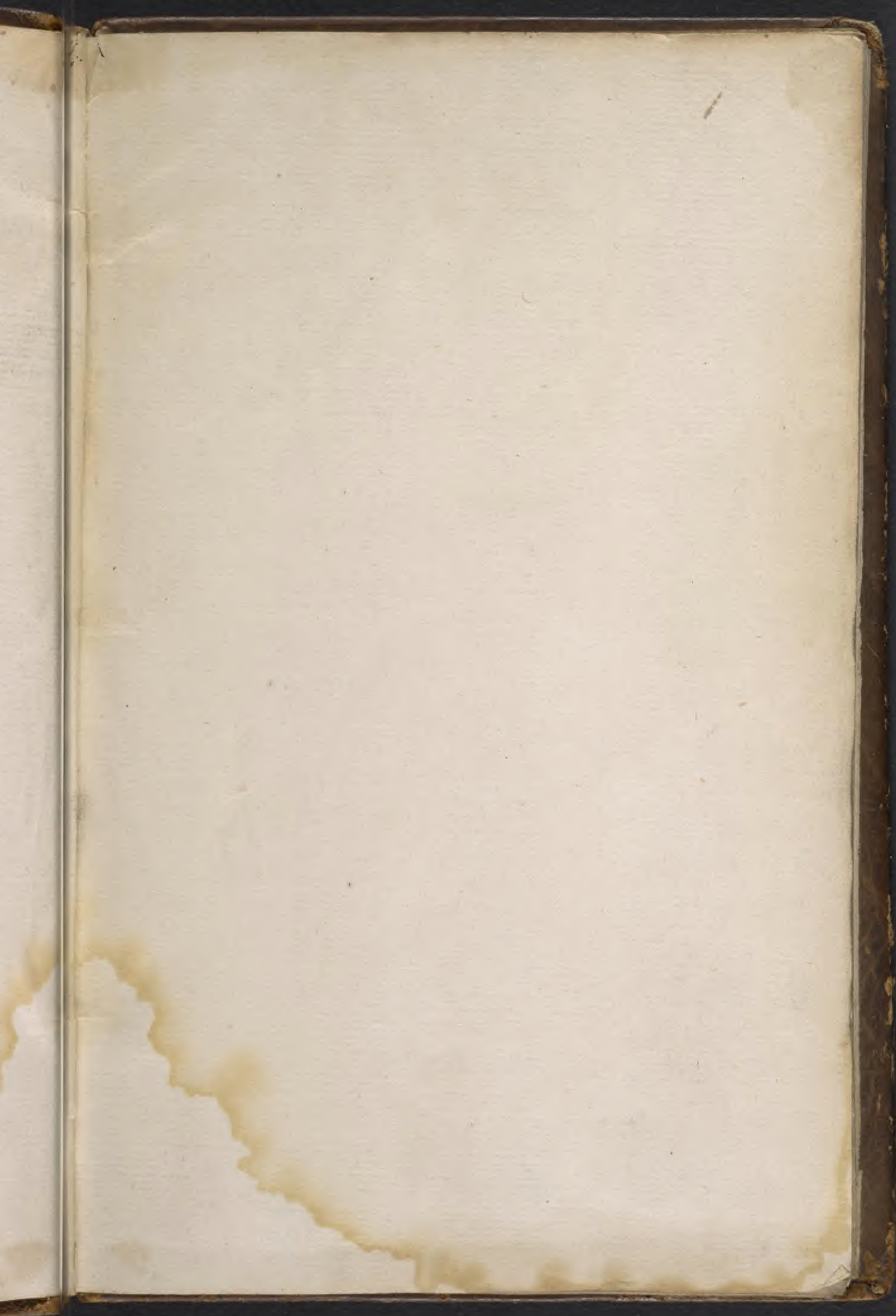

1771

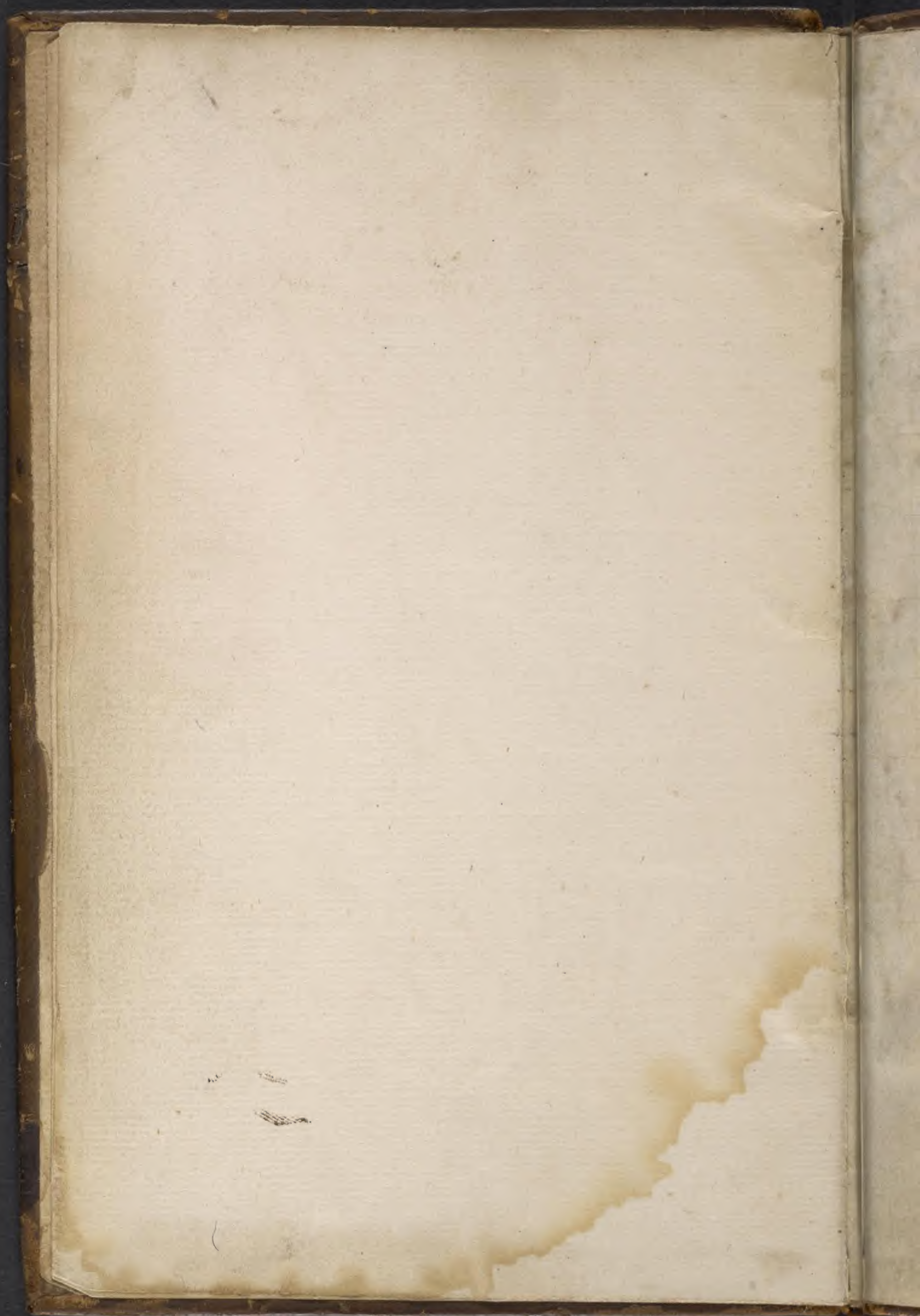
1772

1773

Balthassar Castilion.

Libris Thoma Perrot.

Syd. Sup. Lib. Cant. 1700.
Alumni.

Gemam perdidimus, linguamque suam
Gemam rursus habet, gaudeat Anglia

~~Supra script~~ ~~non бага~~ ~~bro~~ ~~habet~~ ~~suam~~ ~~naturam~~ ~~suam~~

Francis Jane. Dr

Joseph. Montague.

Pho Perrotte. Syd. Lib. Cant. 1701. 12th
Supra script. Tho. Perrotte. Dedit Rad. Thoresby 1700. 13th

Pho. Perrotte. Syd. Lib. Cant. Alumni 1701. 12th

Supra script. Tho. Perrotte. Dedit Rad. Thoresby 1700. 13th

Booke of the

ADAMANT

THE

ADAMANT

THE

THE

THE

BALTASAR CASTILIONVS. CHA.
RVS. AD. SACRATISS. BRITANNIAE.
REGEM. HENRICVM. DE. GVI.
DOVBALDO MONETRIOR.
BINI D. V. C. E.

VELLEM SACRATISS.
REX. VT. QVOD. OLIM.
AD. TE. SCRIBENDI.
MIHI. VCVNDISSIM.
ERAT. ARGVMENT.

et nunc non omnino esset amarissimum aut
saltem nullam doloris & miseriae tristem affe-
ret memoriam. Malorum enim recentiam
exerbam recordationem exulceratus horret
animus ac fœmidat. Si cum ita me tempus &
officium meum dureque calamitates admonerent
parendum esse censeo. Proderit etiam fortasse
turgidum animum quod nunc graui in cerore co-
fectus super huiusmodi narrationibus exare
& quodammodo perficere aut scilicet acerbissi-
mum cordis dolorem iterato ulnere faucibus
enomat & profundat. Et quis tante ruine fra-

2
gorem in Britanniam usq; & ad aures tuas pe-
netrasse non dubitem. Qualem tamen quan-
tamq; in Guidubaldi ducis nostri morte iac-
turam fecerimus ipse deinde q; intrepide q;
constanter q; sancte diem clausit extremū
multos uestratum forsan latuerit. Quēdam
igitur perscribere cōstitui que licet admirabilia
nullam tamen nobis admirationē attulere.

S i q; de in sanctissimi mores: integritas: fides: ma-
guanimitas: totus deniq; ante adeo uirg tenor
probatissimus: laudatissimū etiam finem nec
uita: dissimilem pollicebantur. Nostri om-
nes præterea norant iam dudum qualem in ip-
sis inenarrabilis indolem præstulerit: Eamq; i
dies magis ac magis auxerit: qualis in pueri-
tia: qualis in adolescentia existerit: in illa enim
ætatē quā pueri uicibus indulgent litteris ac
discipline militari incumbens breui tantū
profecit ut nō modo inter equales & pueros
s; inter uiros natu grandiores prodigū habe-
retur: & cū supra ætatem saperet non aude-
bant homines merito conceptæ spei parem ex-
itum expectare: uidebaturq; nescio quo pacē

to imminere periculum ne ingenium precox & pe-
 ne diuinum nunquam ad frugem perueniret a-
 uit in ipsa floridiori etate e medio tolleretur. r
 1 itaq; uere nimium uaticinati sunt. Patrem enim
 annum agens decimum amisit. Patrem illum
 inq; Federicum quem merito magnam ob a-
 nimi magnitudinem & maxima gesta appella-
 uerunt cuius preclara facinora totum orbem
 complerunt. Sed uiri huius laudes alium ex-
 psecuti locum. Bene gestarum enim rerum mo-
 numenta extant & tot uirtutes fama *perinde ac debuit*
illustri subsequuta est. Hæc igitur intempestua
 mors eorum animos percussit: q; patris aus-
 picij natura ad astra tolli posse confidebat
 Verum continuo bona spes conualuit: *que pri-*
us aliquantulum refriguerat. Apparuit enim
 subito puer ingenio prudentia liberalitate
 conspicuus, erga suos æque clementissimus
 ac iustissimus. Omnibusq; uisus est pater in
 filio reuixisse. Admirabantur hoies in eo
 cum ceteras uirtutes tum iucundissimam oris ma-
 iestatem quam intuentes amabant & grata qua-
 dam formidine uenerabant. talem igitur in

uebat uitam qualem qui maxime deus & ho-
 minibus gratissimus & carissimus esset. An-
 num agens sextumdecimum uxorem duxit
 ex Illustri Gonzage familia Elisabetha Francisci
 Mantue Marchionis sororem: cuius eximia
 uirtute moribus: & pene diuina pulchritudi-
 ne maritus ab omnibus foelicissimus & bea-
 tissimus habebatur: eadem foelicissima ac be-
 atissima quod talem esset uirum sortita. Verum
 que mortalium est conditio! tot bona que a-
 nos diuturna & pene perpetua sperabamus fors
 inimica labefactare cepit. Podagram enim
 incurrit anno etatis sue XXI. & quamuis pa-
 lam id non esset: nec ipse fateretur: tamen
 aliquantulum impeditus: nescio quo pacto pe-
 dibus laborare uidebatur. Verum non ob id
 ludo pile: cuius erat scientissimus abstinere
 equitabat preterea quotidie arma gestabat
 hastis concurrebat: atque hęc omnia adeo for-
 titer: adeo scienter: ut ad singula natus ui-
 deretur. Neminiq; dubium erat quin su-
 pra omnes nostre etatis principes militari
 disciplina corporis robore agilitate atque

equitandi peritia tunc temporis polle^{ret}
 N usq̃ gratius erat spectaculum: q̃ illu
 armatum equo cataphracto sedentem in
 spicere: cum hastam, cum enseni tractaret.
 cum sonipedem solo insultantem in con
 cussus ipse laxis habenis: modo impelle
 ret, modo compesceret: modo in giru
 flecteret. Ac ueluti alter pollux corri
 geret. Spectabant omnes & admiraban
 tur dulcem oris ferociam: totum deniq̃
 corpus adeo concinne compositum, ut
 q̃quid ageret, ipsum semper deceret.
 Statura procerus fuit: colore candido, **ore**
 non admodum plenus sed forma eximia: & p
 omnes etates uenustissima: negligens tamen
 omnis lenocinii: & circa cultum ad mundi
 ciam & decentiam tantum curiosus: glaucis
 oculis: capillis aureis primum: mox subfla
 uisq̃sdem planis: nec multis: tereti collo: latis
 humeris: toroso pectore: castigato uentre: &
 plenis femoribus: tibis autem decenter ex
 ilibus: timoris preterea penitus expers: atq̃
 animi inuidissimus: adeo ut illi nonnunq̃

6
articio datum sit q' in pugnâ potius militis q'
imperatoris officio fungeretur: Nunquam
terga dare: nunquam cedere: nunq' pedē
referre uisus est. cum sepius inter cadaue-
rum acervos ob sui ipsius uitam undique
glomeratis hostibus circumseptus dimicaue-
rit: occumbere tamen inter tot arma & i-
iunctas acies strenuē manum conferens non
potuit, ut scilicet diris dolorum cruciatib'
uitam reseruaret. Infelix enim egritudo
magis ac magis in dies ingruerat. nec mul-
to post euenit, ut penitus pedibus captus
podagram quam ^{diu} animi magnitudine dissi-
mulauerat celare nequerit. Sed grauescen-
te dolore omnia in peius labebantur: uisq'
sunt morbus & aduersa fortuna foedus iun-
re: uiresq' suas omnes experiri uelle: ut tot
uirtutes & seculi nostri precipuum decus uno
ictu prosternerent: luctatq' diutius in cas-
sum nihil unquam de dignitate: nihil de a-
nimi magnitudine tot conatibus auferre ua-
luerunt. Perstitit enim ad omnes incensus
uera uirtus: nec unquam succubuit infracti

7
robur animi. Namque cetera omittam ad
uerse fortis uulnera valentinus ille ad om
nium bonorum patriam natus cum se tan
tum Guidubaldo debere cognosceret. quod
tum nunquam beneficiis rependere ualeret:
dira regnandi cupidine & scelerum suo
rum stimulis adiutus cogitare cepit quomodo
illi regnum uitam & fame splendidissimam
decus adimeret. seque illum tuto proditurum
confusus est: opinatus fore ut Guidubaldi
nunquam illius insidias & fraudes timeret o
de quo se tantopere bene meritum non igno
raret. Cum igitur maximis ab eo valentinus
affectus esset beneficiis: maioraque etiam in
dies efflagitaret haberetque: cum prope iam
in germani loco Guidubaldus receperat
militibus pecuniis iuuabat: hospitio illum
suosque omnes honorificentissime suscipiebat:
nihil denique pretermittebat: quod ad uere
columen amicitie pertinere uideretur. Hæc
omnia impius ille humanarum diumarumque rerum
profanator contempsit. Clamque Guidubal
dum nil tale suspicantem adortus: regno ex

pulit fretus potentissimi gallorum regis ami-
 citia q̄ tunc cum magna manu faucibus italicie
 iminebat. Item Alexandri sexti pontificis Max.
 favore ac monitis compulsus. Cumq; Italia
 res ita compositae essent neminem ex tot a-
 micis Guidubaldus auxiliatorem habuit p̄-
 ter q̄ venetos q̄ illi pecunias hospitiumq;
 exhibuere: benignam m̄bercle & tutum: ve-
 netijs igitur commoratus aliquandiu ab il-
 lo semper senatu in summo honore habitū
 est. Interea Urbinate exiteriq; dura valē-
 tini ditione premebantur: in eis q; Valenti-
 ni odium & Guidubaldi amor equa lance
 librari poterant. Et quis iugum detredare
 non tuto posse videretur. Valentinus enim
 tunc temporis dominus rerum Picenum um-
 briam flaminiam emiliamq; pene totam occu-
 paerat. Ab eo tamen palam defecerunt
 multos trucidarunt: arces omnes solo equa-
 runt. Asserentes munitissimam sui cordis ar-
 cem regi quemque custodire. Iterum eos va-
 lentinus oppressit: & quos sub imperio
 posse tenere nō confidebat: funditus delere

9.
9.
cogitavit. Interea Alexander. vj. mortem o-
bit. Statimq; valentinus. regnum & male
partas diuitias amisit. Guidubaldus vero
contra ius amissas recuperavit. Tanta non
modo suorum sed totius Italię letitia & iu-
cunditate: quanta dignus ēē uidebatur. &
Occurrebant redeunti puerorum examina
ramos oliuarū tenentium. canebant auspi-
catissimum regis aduentum. Occurrebant
tremulo gradu longevi senes prę letitia la-
crymantes. Viri. scemine: matres cum infan-
tibus turbe acernatim cuiuscunque sexū
cuiuscunque etatis: ipsa uidebantur saxa
exultare & quodammodo gestire. De pau-
lo postq; Guidubaldus regno restitutus est:
summus pontifex creatur julius secundus:
q; hominis prudentiam cognoscens: atque
Animi magnitudinem remmentem & penē
inuitum: licet etiam toto corpore impeditus:
S. R. E. exercitus imperatorem elegit. &
Quippe qui sapientia & mentis consilio magis
q; ui corporis egregia perpetrari facinora
non ignorabat. Hinc ipse officium suum su-

"fugit.

"Deinde

ma cum laude ad extremum usque exercu-
it. Interea q̄ clara uirtutis sue argumenta
prestiterit: quomodo bonam omnium de
se spem impleuerit: longum esset referre.

Non pretermittam tamen preclarum illud
magnanimitatis exemplum. Cum enim Va-
lentinus in pontificis manus deuenisset
multiq; de eo poenas injurijs quas ipse q̄
plurimis intulerat debitas sumere contem-
derent. Guidubaldus cum in potestatem
suam redegisset: supplicemq; ante pedes
haberet: oblitus quo ardore animi: qua in q̄
bus insidijs ab eo pannoante petitus esset:
oblitus inq; scelesti gladij quem capiti suo
infestum auideq; inhiantem uix egre que
euaserat: non modo injurias non ultus est:
sed eum incolumem humaniter dimisisset:
ut eidem a pontifice ignosceretur: enixe
operam dedit: effecitq;. Plura diceremus;
uereor ne animus tuus nimium illius de-
siderio accendatur: quem nobis impia fata
immaturaq; mors subripuere: omnemq; re-
cuperandi spem precipere: lataret igitur

73
si mens exuberanti dolore repleta letitie tan-
tillum admitteret: id scilicet q^d olim summo:
pere cupiebam non euenisse. Bene enim
cessit q^d tu nunq^m illum coram aut alloquit^r ^{quoniam}
es: aut uidisti. Segnius enim nec tam firmi-
ter animos penetrant que nobis per alios re-
feruntur. Quamquam oculis & auribus no-
stris subiecta ipsi met precipimus. Q^{ui} in-
credibili amore igitur presentem prosequi-
tus esses: suauis oris gratia: dulci colloquio
& ornatissimis moribus q^{ui} deuinciri pote-
ras: exactam rerum omnium peritiam q^{ui} ad-
mirari si absentem & pene ignotum adeo
dilexisti ut illum præclarissimo garterij
ordine tuo decorare dignatus sis. De quo
quantum ipse tibi se debere arbitraretur
nec ego nec alius quisquam uerbis litteris
ue referre satis posset. Verum hec ego
recte noui: memoriaq^{ue} adhuc teneo: quæcū-
que discedenti mihi identidem dixerit: cū
ab eo orator ad te proficiscerer: ut pro in-
numeris erga se benefactis gratias agerem
foedusq^{ue} ordinis sollemniter sancirem. Cum

uero me tam humaniter tam honorifice &
tura ^{state} m. susceptum intellexisset dignate ac
muneribus arduum non poterat quin om
nibus summa hilaritate & gaudio meas hi
set de rebus litteras ostenderet. Quid cu
reddatum meum ex Britannia in Italiam
cognouisse? Tanta enim affectus est lae
titia ut non desisterit iteratis tabellariis
efflagitare ut magnis itineribus q̄ maxime
possem ad se contenderem. Anceba
tur enim desiderio: cupiebatq; percontari
singula. Itaq; postquam accessi, &
quicquid uideram audieramue retuli, tuas
q; cum immensas & pene incredibiles uir
tutes: tum quanti se faceres enarraui. Dū
boni q̄ letus q̄ sibi met dīs similis esse
uissus est. Regis amicitiam adeptus: que
ille ad communem hominum utilitatem
coelitus descendisse opinabatur. Itaq; in
dies eadem sepius audire expetebat. Tum
si ubi negotiorum curis ac laboribus de
fessus regescere uolebat: in hos sermones
se tanquam in amplexissimum cōferebat se

cessum. Amisisti igitur sacratissime Rex
 uirum ex confratribus tuis tanto ac tam p-
 claro ^{coetui} nulla ex parte dissimulanda: quem si aliqu-
 uidisses: atq; homini paulum consuevis-
 ses: dolēs profecto plus nimio. Magni imp-
 nis cōsiliū magneq; prudentie uir fuit. So-
 lus ex omnibus quos unquam uiderim
 ad omnia qbuscunque animum intendis-
 set natus. Nam ut omittam belli peritiam
 magnanimitatem: solertiam: in rebus omni-
 bus dexteritatemq;: Liberalia studia ab æ-
 tate primā cupide semp ac diligenter ex-
 ercuit. Vtrāq; linguam pari studio foelici-
 ter excoluit. Sed grecarum litterarum
 præcipuū tenebatur amore. Eiusq; lin-
 gue tam exactam adeptus erat cognitionē
 ut non minus q; patriam in promptu habe-
 ret. Curauit uoces proprijs accentibus: ac
 aspirationibus grecanico more proferre.
 In adolescentia assidue lectionis fuisse tradi-
 tur. Extremo autem tempore non satis in-
 tum: sed foelici ac inexhausto memorie the-
 sauro iuuabatur. Qua omnes homines mea

quidem sententia superauit. Quicquid enim
semel aut iterum audiuiisset adeo tenaciter
percipiebat ut modo sensum sed & uerborum
seriem ipso quo erant ordine scripta me-
moriter continuo referret. Poetas summa-
tim attigit. Virgilium tamen Homerumque
familiarissimos habuit: dicendi figuras Le-
pores: uariamque in eis rerum omnium scie-
tiam: maiestatem abundantiam: diuinamque
ingenij uim inspiciebat: exakteque pernoſce-
bat ac admirabatur. Atque adeo foeliciter
omnia memorie mandauerat: ut quodcum-
que ex ipsis carmen audiret: cetera ipse
subsequeretur ad satietatem usque audi-
entium. Poetas alios non plurimum faciebat:
Ciceronis orationibus maxime oblectatus est
Linij. Cor Taciti. Quincti Curt. historia: Pli-
nij etiam quod plurimum in grecis Demostheis
orationibus: Aristidis: Chrysostomi: eptis Ma-
gno Basiliij: Plutarchi etiam scriptis: sed mo-
ralibus praesertim: Luciani dialogis delecta-
batur plurimum. Omnia haec mirabili quoda-
& pene incredibili deorum munere ita me

15
15
moria continebat: ut raro libros in manib;
suumeret. Sed ipse secum tacitus mente cu-
cta relegerat. Mirumq; in eo uidebatur
tanti ac tam acris ingenij ius memorie co-
iuncta. Raro enim conueniunt. Ante om-
nes summo excoluit studio precipuumq;
habuit Xenophontem: quem & ipse Si-
renem anticam appellabat: Dulcemq; illi-
us eloquij suauitatem non nimis imita-
tus est q̄ dilexerit. Ita ut a nobis meri-
to & ipse Siren altera dici potuerit. Q̄-
tienscunq; enim de grauioribus ac ma-
gnis negocijs coram primatibus sermonem
haberet: mellito quodam lepore ac suauita-
te uerba desinibat: copiose acuteq; ratioci-
nabatur. Res oculis subiiciebat: nulla affecti-
one: aut morositate: Nec uerbis longe re-
petitis. Sed quemadmodum feras Orpheus
& saxa ^{canhu} traxisse dicitur. Ita ipse quadam
dicendi uenere innataq; facilitate audien-
tium animos demulcebat: quocunque uo-
luisset impellebat. Aedebatq; eadem uer-
borum gratia in domesticis rebus narran-

dis usus est: Priuati facitissimus: dicteturis totis scaturiens: comis ac facilis. Non tamen ut ququam serio aut ioco unquam ab eo uel ad huc puero fatuum aut inane uerbum audierit. Sed semper etiam ut opinor, matris in utero seruauit illud quod prepon greci uocant: dulci ac proprio oris sono pronunciauit. Aliquando tamen traulissimum patiebatur: presertim in littera p. quam sepius difficili quodam conatu proferre uidebatur. Historie talem assecutus erat notitiam: ut prope fidem excedat. Quicquid enim latinis grecisque litterarum monumentis traditum est: uiderat: ac memoria continebat. Urbes quasque struxisset aut diruisset: Reges reipublicas: successores: bella: duces: philosophos: oratores: poetas: quo quisque tempore florisset: pictores insuper sculptores: ritus: Leges: sacra: mores: & hec omnia non grecorum modo latinorumque: uerum etiam hebreorum: rerum omnium denique seriem ita recensabat: ut annales ab origine

mundi solus ipse scripsisse uideretur: Nec mi-
nus recentioris historie cognitionem habuit
Orthodoxe fidei nostre primitiue ecclesie gre-
ce latineq; ritus: institutionesq; omnes sci-
ebat exacte. Pontificum patriarcharum q;
ordinem ab initio: quæ quisq; gessisset
in uita: qbus oblectatus fuisset. Gottorum
preterea Vandalorum: aliorumq; in Ita-
liam inuersiones: direptiones: bella: obli-
diones: duces adamussim enarrabat. Impe-
ratores constantinopolitani quando max-
ime flourissent. Qui reges gallie germa-
nie: hispanie: pannonieq; Multa imprimis
de sacratissimis Britannia Regibus: de di-
gnitate insule: de hominum antiquissima
nobilitate diserebat. Sed precipue de inely-
ta uestra familia que quamuis tot (ut ita di-
cam) femideos habuerit: multos armis inuic-
tissimos multos etiam qui uita integritate in-
ter sanctos referri meruerunt. Tamen atq;
uno ita illustrata est: ut quemadmodum
solis lumen sidera obumbrat: sic precipua
uirtus tua clarissimos reges alios minus cla-

res reddiderit & penè luce contexerit. Hæc
 ille omnia in promptu obuiq; habebat. Nec
 tacendum esse duxerim q; admirabilem &
 penè incredibilem cosmographiæ cognitio-
 nem adeptus esset. In ceteris enim alios, i
 hoc autem se ipsum superavit. Nam ut omit-
 tam q; accurate q; diligenter omnia sciuit
 Quæcunq; Ptholemeus & Strabo ceteriq;
 omnes litteris manda- runt. Montes mari-
 a & flumina. Regiones urbes atq; alia co-
 gnita digniora minutissima quæque adeo p-
 sequutus est. ut locorum intervalla oppido-
 rum nomina: diruta templa: edificia: fonte-
 riuos: & penè nepres uirgultaq; scire curue-
 rit. Navigationes præterea: scopulos: portus:
 littora omnia hæc ille enarrabat: ac si orbe
 totum dextrâ conclusum contineret: inspi-
 ceretq;. Insuper quid regni Turcarum im-
 perator possideret. Quot urbes: quot op-
 pida: quot uicos: quibus nominibus loca
 hoc antiquitus appellarentur: & quibus
 nunc immutauerint. Idem de Sul-
 tano Maumetanorum q; omnium origi-

ne falsaq; religione. Quis illis bellandi
mos: qui ritus: arma: vestes: equorum pe-
ditumq; ordo. Tum si qua inter eos precla-
ra gesta extitissent: aut dicta prelia in-
eternae omnia norat persarum Arabumq;
more in pace & in bello. Que fertilis regi-
o: que minus: quibus mercibus queque
abundet: & quibus commutare consue-
uerit. Sed qd singula persequi studeam.
Multo enim difficilius est illius laudum
exitum q; initium reperire. Ego autem
uel ob hoc insipientissimum: & summa o-
dignum laude existimarem: si quantam ip-
se fuerit laude dignus: quantumq; cete-
ris omnibus sapientiam prestiterit: verbis
tantum referre possem. Verum ne quis
rerum magnitudine p̄motus me minus
vera forsan referre arbitretur. Testor
sacros cineres: sanctissimosq; manes illos
qui mihi ^{semper} numen erunt. Me non modo
nihil falsi nihil perperam quod norim
dixisse. Verum etiam multa consulto sub-
ticuisse: ut procul a me omnem menda-

cui suspicionem ammonerem. Presertim
 cum ipse ab omni ~~ab omni~~ ambitione ade-
 lo fuerit alienus: ut modo que sciret: non
 ostentauerit: sed penitus dissimulauerit.
 Percunctabatur enim libenter & que ipse
 sciret. Raro autem de his sermonem habe-
 bat: preterquam inter notos & familiares: nec
 id nisi laecessus. Quicumque igitur me
 dultius eum norit: me tanquam aridum ieiun-
 iumq; nimis in dicendo clamabit. Mirabu-
 tur fortasse alij parvamque nobis fidem ha-
 bebunt. Nec id iniuria. Ego enim quae semper
 illi assidebam: nec unquam digito longius ab-
 eram. Vix mihi ipsi quae uiderem audiremq;
 credenda censebam. Cui enim non mirum
 uideri poterit hominem gubernandi regni
 curis impeditum tot fundum honoribus
 tam breui spatio tantam rerum omnium
 peritiam adeptum esse. Presertim cum &
 maximis semper & bello & pace occupa-
 tus fuerit negociis. Eodem enim anno &
 quo patrem amisit puer & pene infans o-
 isdem copis praefuit: quibus ipse Federicus

pater pro Ferdinando Rege Neapolitano
Joanne Galeatio Sfortia Duce Mediolanen
Florentinisq; tunc confederatis contra
Venetos preerat tamdiuq; provinciam
hanc sustinuit quamdiu ipsi in foedere
permanerunt. Deinde ab Innocentio
octavo Pont. Maximo contra Ferdinan
dum Regem stipendia meruit. Paulo
post cum Carolus Gallorum rex in Italiam
traiceret regnum Neapolitanum inuasur
ab Alex. VI. Pont. Max. & Alphonso
rege Ferdinandoq; minori exercitus im
peratore invocatus est: Atq; in ea expediti
one non minus strenue q; sapienter & mi
litis & imperatoris munus exercuit. Flo
rentinorum preterea totius exercitus im
perator contra Pisanos multas summa cum
gloria pugnas pugnavit. Pisasq; in floren
tinorum ditionem penitus redegit. Subur
bia enim cepit. Ibi q; castrametatus hoste
quamdiu ipse affuit: intra portas conti
nuit. Rursus Alexandri VI. & Ferdi
nandi minoris Venetorum Ducisq; Medi

elanensium stipendijs Marucinos Marfos.
 Precutinos Vestinosq; omnes qui ab An-
 genum fide defecerant gallorumq; partes
 sequebantur: repressit. Ferdinandoq; re-
 gi debellatos restituit. Continuo cum
 Alex. Pont. Max Romam accitum cum
 Vrsinis bellum indixisset: exercitui prefe-
 cit. Ille autem ea expeditione Vrsinor-
 res adeo labefactavit: adeo contrivit: ut
 pene funditus deleuerit. His actis Peru-
 sinis ipse bellum intulit. Cumq; ^{iam} ad victo-
 riam tenderet: Alex. Pont. monitis perme-
 tus: ab incepto destitit: honestissimasq;
 pacis condiciones accepit. Eodem tem-
 pore Venetorum stipendijs contra Flere-
 tinos durum difficillimumq; bellum gessit.
 Hæc quicumque audiet non ne opinabitur
 hominem qui tot res magnas in uita ege-
 rit: nihil aliud agere potuisse. Adde Va-
 lentinianas perturbationes: exilium: &
 tot aduersæ fortunæ uulnera. Adde atro-
 cissimam incurabilemque ægritudinem. Mi-
 raberis profecto tantam literarum studijs

opā impēdisse hominē q̄ ē foris tot p̄clara gesse-
rit facinora. Idq; tā breui tēporis cūriculo. Cum
enim decessit nō ultra trigessimū & sextum atti-
gerat annū. Huiusq; extremi tēporis pua ad
modū ratio habēda ē. Nam adeo dura mōbi ius
inualuerat ut raro electo sūgeret: & cum max-
ime ualeret sella ueheret. Lēdica et aliqñ. hec
autē bona ualitudo: cū diutius ēēt p̄ mēsem dei-
rabat. Deinde agmine facto dolores acēbissi.
hoiēm aggrediebātur tantū tantoq; furore
ut semper mors iminēt. R̄ ūsus pausam facē
uidebātur ut ēēt undē alimēta resumerēt. Ita
que alternatim eū q̄es tanquā ministrando
lorib; lacerandū propinabat uigorēq; sug-
gerebat. Vt scilicet auctus sensib; dolorum
atrocitate maḡ p̄meret. Quos ille tñ tanta aī-
constātia fere cōsueuat: ut raro i tam duris
cruciatib; gemitū edēt. Sed natura ip̄a dolor
succūbes humōes p̄mīsebat: corruptosq; ad sto-
macū demittebat. Hic statū soluto aluo febris
sublequebat. Hæc ille cum animaduertisset: e-
gritudinēq; suā eo iudicij acuminē q̄ q̄qd

animo

agere perficiebat. exacte cognoscere. Quippe qui me
dicine et scientissimus erat. mortem suam advenire
identidem asseverabat. nec id animo perturbato sed in
trepide lenitque sermone tranquillo & uultu hilari.
Atque ego quidem illum nihil aliud magis exoptasse
contenderi persertit propter Franciscum mariam Urbis perfec-
tum. sibi que ex sorore nepotem: quem ipse quod prole care-
ret in filium adoptauerat. heredem instituit. Nouerat
enim se cum multa ad propter commoditatem tuam hoc precipue
peregisse magnamque se ab omnibus laudem in posterum habiturum
quod scilicet successorem sibi delelegisset qui ingenio li-
beralitate atque animi magnitudine maxima de se spe pol-
licetur priusque iudicium preclaris gestis apud omnes com-
baturus esset. Interea cum indies diutius se haberet
urbino discedere constituit. Ita que Forum semper
kalendas febris se contulit. Ea enim urbs & celi temperie & lo-
ci amenitate leuamen aliquod egritudini allatura ui-
debat. Euenitque ut multo post aliquantulum refectum
summam nobis euadendi spe prestaret. Quod enim maxime
cupiebamus id et facile miserum edebamus. Verum non diuturnam
spe delusi sumus. Nam statim omnia in perniciem ruerunt ceperunt. mor-
bus inalescens vires capere nos omnes graui dolor percussit atque

a iō fractū nil iā nisi tēte meditabam lachrymisq; & me-
 rore confecti dura fata egro animo uersabi-
 mus. Ille autem cum iam deficientibus ui-
 ribus letalem agnosceret langorem ultro
 sacerdotem uocari iussit: & de more delicta
 si qua erant sanctissime fassus: res omnes
 suas religiosissime nē minus sapientē com-
 posuit: ea animi constantia: ea fortitudi-
 ne: & prudentia: ut quīs corpus dura
 prostratum egritudine iam deficeret: mens
 tamen animusq; nihil de uera uirtute nihil
 de ingenij acumine diuinūq; uigore ami-
 sisse uiderentur. Nos autem ut ab eo mō-
 tis opinionem aliquantulum amoueremū
 spe simulata hec omnia detestabamur qua-
 si properata nimis atq; intempestiua. Ille
 uero ad nos conuersus graues attollens ocu-
 los. Quid inq; mihi exoptatissimū bonū
 inuidetis. Nonne quicquid me ab hac dolore
 congerie atrocissima liberauerit: id optimū
 fateamini necesse est: & cum rursus paulū
 conticuisset ad me conuersus Virgilij car-
 mina hec penesubeinens: dum hanc dixit

uiuo uitam. Me circumlaminus niger & deformi
 arundo Cociti tardaꝑ palus inamabilis unda
 Alligat: & nouies Styx interfusa coerces.
 P aulatin itaq; deficiens cepit rarum ac diffi-
 cile habere sermonem. Sed quiescenti similis
 obticebat. Commouebatur tamen aliquan-
 tulum cum ad Elisabet carissimam uxorem
 respiceret. Illa enim assidue noctu dieq; assis-
 tens non poterat non aliquando lachrymis o-
 culos suffundere: ea tamen animi magnitudi-
 ne & prudentia qua nostra ætatis mulieres
 omnes non modo æquauit: uerum etiam supe-
 rauit: introrsus fletum suppresserat: & qui-
 bus maxime poterat uerbis cogitationes illius
 auertere temptabat. Sed cuncti iam uana spe
 destituti mortem illam nobis infeliciissimam
 Duci uero nostro optabilem expectare cepi-
 mus: quæ sensum subrepere uidebatur ne sa-
 tissimam animam molestia afficeret. Itaque
 tertio idus apries cum ipse iam extremam
 aduentare horam cognosceret: Ut uingeret
 de more. S^{te} matris ecclesiæ rogauit: idq; dū
 fieret suos omnes Franciscæ mariæ filioq; illi

semper assidens nullum pietatis officium preter-
mittebat. commendavit. Quedam insuper
de clementia iustitiaque erga populos man-
davit. Quomodo se omnibus gratum ama-
bilemque exhiberet. hortatusque est. ut ho-
nores maioribus partos cum dignitate tu-
eretur. Admonuit preterea. ut Elisabeth
uxorem suam quam sibi matrem indulgen-
tissimam regnique gubernatricem pruden-
tissimam testamento relinquebat. quama-
xime posset pietate prosequeretur illam
audiret. consilia crederet. Postremo in
omnibus pareret. Sequi illi filium prebe-
ret obsequentissimum. At ex in illa ut
semper aderat oculos coniiciens. quasi
abiturus ultimum digressu mandata petebat.
Itaque cum iam obrixisse videretur dextra
malæ supponens se met thoro ad eternam
quietem composuit intrepide. Nec mul-
to post sine ullo oculorum aut oris mo-
tu perturbatione hora noctis quinta ex-
tremum aluit. alitum a deo placide. ut
qui aderant omnes an adhuc uivere in

certi essent. Hic uitæ finis sanctissime: hic
 laborum preclarissimi ducis exitus: nroꝝ
 uero malorum: & miserie durum initium.
 S ubito enim tantas in lachrymas gemitus &
 iulatusq; proruptum ē: ut domus tota ab
 uno euerti uideret. Inmissisq; hostibus
 flammam ferroq; lares uastari: Elisabeth vi
 ri corpus amplexa quo gemitum uocēq;
 edere conaretur: collapsa est: animoq;
 relicta diutius nobis penitus mortem obi
 isse suspicionem attulit: Nec defuerunt
 qui utriusq; funus pariter procurandum
 censerent. Medici tandem odoribus mul
 tisq; artibus fugientem reuocauere
 animam. Illa autem simul ac loqui potu
 it. Quid mihi inquit inuisam hanc red
 didisti uitam? At eodem tumultu quo di
 midium mei contegi poteram. Nec mihi
 mors dominum meum que sola posse ui
 debatui: ademisset. Verba hæc lachry
 me singultusq; impedire: nec iam aliud
 ququam audiri poterat. Omnes enim
 præ dolore exanimati: Vbiq; diram mo

29
tis faciem adesse cernebamus ubique gemitus: Vbiq[ue] lachrymarum flumina. Sed cum iam satis debaccati paululum quieuissemus defuncti corpus vrbinum deferendum curauimus: Leditoq[ue] impositum sustulimus. Sed q[uod] siccis oculis tristissime illius noctis meminisse queat. Amantissimam recordationem quis non horreat. Comitabamur feretrum funereis facibus longo tractu per agros relucens. Audiebant flebiles ululatus uicinis montibus. Occurrebant cateruati agrestes incole horisonis lamentationibus. Occurrebant solutis crinibus mulieres ciulantes: pueri passim uirgines flentes: ipse nocturnae aues nescio quid mestum & solito tristius coqueri uidebantur. Audite canes per tenebras ululare dirum omen referebant. Syderum acies obtusa apparebat. Omnia denique mortis, omnia horroris plena erant. Cum autem propius vrbinum aduentauimus portis erumpere omnes. Ibi duri gemitus: ibi iterum repetite fundu

tur lacrimae. Tum mulieres ingentem tol-
 lunt clamorem palmis pectora tundente
 exitum uulgi attonitumque mixtum co-
 fluit. His comitati totis palmis pectora
tundentes exitum uulgi attonitumque
mixtum confluit. His comitati totis pala-
 tium ingressi in conclavi corpus custodi-
 endum curauimus. Mane autem palam in
 medio domus garterij insignibus ornatu
 collocauimus. Ibi tum ciues omnes muta-
 tata ueste mulieres cum infantibus lachry-
 mantes spectatum adueniebant: ingemisce-
 bant. Multi fata detestabantur: & pene
 superis conuiciabantur. Nos ergo te pre-
 stantissime Princeps tot laboribus tot
 periculis: tot nostrorum cedibus ab ex-
 ilio reuocatum ab impiorum manibus fr-
 tutati sumus ut scilicet in ipsa floridiori
 etate extinctus nobis acerbum uulnus
 tuique amarissimum relinqueres deside-
 rium. At cum parentem tuum amisi-
 mus nostrum totiusque Italiae presidium
 decusque decennem te substitulimus: educa-

uimus & pene sinu nostro fouimus: ut gloriam
 maioribus tuis partem augeres. Nobis ue-
 ro prestantissimis uirtutibus tuis non si-
 ne dignitate uitam prestares incolumem
 ac spes omnes nostras impia fata radici-
 tus subsecuere. hec malorum nostrorum
 solamina raptis et atrocissimis doloribus qui
 te uiuentem adhuc nobis non subriperant
 hoc meruit tua in omnes incredibilis illa clem-
 tia: hoc meruit inuiolabilis iustitia liberali-
 tas immensa: tot uirtutes preclarissimas
 tot animi egregias dotes atra mors abstu-
 lit te nobis fata tantum ostendere ut gra-
 uem iacturam cognoscentes dolorum cu-
 mulum augeremus. Hæc atque hijs similia
 flentes gemitu singultibusque uerba permi-
 scebant. Interea sacerdotes circumfusi moe-
 stis uocibus de more deo immortali supli-
 ces fundebant preces: funeree colucebat
 faces: ignibus thura creinabantur. Talibus
 officijs totam egimus diem: A deo ut nul-
 lum temporis momentum sine lachrymis ab-
 ierit. Hora autem noctis fere sexta corpus

e palatio in eadem diui Bernardini: quam ipse dux
extruxerat: delatum est ibiq; humatum.
Qui autem planctus: qui gemitus pompam
prosecuti sunt: que redeuntium uoces ques-
tus lamentationesq; nec possem nec aude-
rem enarrare: ipsi patritij & qui feretro
subierant/exuberantibus lachrymis sin-
gultibusq; impediti consistebant: lapidei
q; uelut obtriguisse uidebantur. Vulgus
autem attonitum insano agi furore. sic no-
bis tenebrosi & sine sole dies iere. Celebra-
tum est deinde sexto nonas maias: precla-
rum funus ac magnum frequentissimo ho-
minum conuentu: in templo urbis maiori:
cuius pauimentum & quicquid cerni poterat
nigris erat: contectum stragulis: parietes
facibus omnes flagrant: ac pene incen-
dio absummi uidebantur. In medio cenotaphium extruxerant: cercis ardentibus
referetissimum titulis inscriptum affixa:
circum uexilla atq; arma: que ipse gesse-
rat. Intra autem lectus erat garterij pallio
stratus. Quod cum ego ad usus feneles co-

uersum uiderem atque animo uoluerem
 diei illius imaginem: quo primum sacris
 insignibus decoratus dux inuidtissimus
 tanta letitia illud induerat: adeo commotus
 sum: Ut nec lachrimas uberiores: nec al-
 tos gemitus continere potuerim. heu quod
 dissimilis pompa: quod breuis illa iucunditas
 quam nos pene perpetuam sperabamus. O
 duram mortalium conditionem. o uanas ho-
 minum spes. Quem paulo ante populus indi-
 es honoribus auctum gloriabatur: nunc ex-
 tinctum luget: nunc tristi funeris honore
 condecorat. Aderat Franciscus maria filius
 Urbini dux atque almae urbis praefectus subse-
 quebatur Federicus Iregosus nepos archie-
 piscopus salernitanus qui summi ponti-
 ficis personam gerebat. Ceteri deinde
 consanguinei familiaresque omnes: Princi-
 pum praeterea italorum omnium. Rex
 publicarum. Cardinalium oratores: qui
 uenerant: ut funeribus interessent: moes-
 tosque solarentur. Miseri deinde ciues pro-
 uincialesque omnes itaque sordidati qui ade-

rant obuoluto capite. Lugubri ueste humū
uerrebat. In exequijs sacra egerunt epis-
copi quamplures. Tum sacerdotes pene in-
numerabiles: qui flebilibus modulis con-
cinebant. Defunctum laudauit ludoui-
cus Odaxius uir singulari doctrina quem
iam ipse a teneris preceptorem habuerat.

Hæc fuere Sacratissime Rex que inclito Duci no-
stro pro tot benemeritis rependere potuimus
hys moesti officijs: his supremis abeuntem
honoribus prosecuti sumus. At lachry-
mis moeroreq; illius indelebilem memoria
eternum celebrabimus. His itaq; peractis co-
uertere omnes animum ad Elisabeth: q̄ tam
grauī peulsa uulnē: imāq; obruta ruina uiri mō-
tem nec min⁹ miserabile uitā suā in exhausto lachry-
marū fōte ubētīm deflet: nec ullū cōsolatiōis admit-
tit gen⁹: sed moestis uocib⁹ gemituq; amarissio
nō mō aīos hominū frāgit labefactatq; sed & sacra-
duris q̄relis cōmouē uidet. Ipse Franciscū māiā filiū
officiosa pietate atq; assiduīs p̄ciō animi dolcēs atro-
cissios tēptat lenire: sed q̄tiēs illā solā ait lachrymis amo-
ueri conat⁹ illa ipi uehementiōes sui misericōdiā monet

lachrimas. Nil nisi esto loq̃t auditue: obstruit aures
 cōsolatiōi: dolo q̃ magisq; ī dies crudescit & sep̃
 nouos peremnesq; īuenit flet. miror q̃ p̃fecto ē tā
 illis oculis humor unde sufficiat. Hæc igitur
 mors incoelix nobis uno ictu uirum p̃
 pe diuinum uxoremq; eripuisse uide
 tur. Quæ sola tali uiro digna reperta sit.
 Nam admirabilis illa prudentia; matrona
 lis dignitas; pudicissimi sanctissimiq; mo
 res; tot præterea diuine & pene incredi
 biles animi uirtutes; & quantas nunqua
 fortasse temporibus nostris in alia foemi
 na superi iusendas præstiteret. Torpent
 ac delori acerbissimo ualidiores adiec
 se uires uidentur. Quas illa tamen ^{ut} infir
 mas debilesq; nimis accusat increpatq;
 q̃ scilicet sibi uitam auferre nequeant.
 Eam igitur postq̃ aliter nequit abrum
 pere: acerbissimam morti q̃ simillimam
 agere constituit. Itaque sordidissimis
 oblita pannis uultum nigro coniecta pa
 lio squalore situq; confecta: humi prostra
 ta: in cœrore lachrymisq; tabescens: & pe

ne consumpta media in tenebris degit, clausis
 q; fenestris inuisum solis arceat lumen. Nul-
 lam prorsus atro cubiculo lucem admittit:
 extremo tantum angulo ardens apparet
 parua admodum candela: cuius lumen
 & obtusum caliginosumq; esse uidetur.
 Elisabeth igitur deflenda magis ^{quam} uiuente
 amissimus: cum tot ac tantas prestantis-
 simas uirtutes in ea acerrimus dolor adeo
 oppresserit: ut ^{his} nobis firmi non liceat. Qui
 dubaldus enim e terrestri carcere calami-
 tosisq; dolorum uinculis euolauit: Angu-
 stias labores ad quos natus esse uidebat
 effugit. Quod si sola fortuna homines ut
 pleriq; autumant beatos, rursusq; in foe-
 lices redderet: Unus hic esset quem me-
 rito pre omnibus in foelicissimum appel-
 larem: cum illum fors aduersa tot idib;
 contuderit: tot modis affligerit: ut nec
 minimum qdem hore momentum in
 uita sine molestia unquam transegerit.
 Verum in fracta uirtus difficiles uicit pu-
 gnas: asperimas difficultates superauit:

illūq; ad omnes incurfus tutissimo muni-
uit presidio: A deo ut nunquam succubue-
rit: sed semper inuicto animi robore dolo-
res humanasq; miseras contemnens merito
uitam foelicissimam mortemq; habuisse &
dicatur. Quod si pijs bonisq; dii sedes nō
abnuunt meritas: eum iam mortalitatem
exutum eternam solidamq; uitam adep-
tum inter supos retulere. Nos uero assi-
duis confecti lachrymis ueluti bonam illi
beatamq; foelicitatem inuidentes desiderio
torquemur amarissimo.

*Virgulam incolumem odimus
Sublatam ex oculis quarimus mirari*

*Virgulam incolumem,
Cum vago profusa frontis saltera remota.
Id me postestas deat, cum vago frontis clausit ora,
Acula nulla meo parilem peperisse dolorem.*

Virg.

